

Procena troškova određenih administrativnih procedura u Srbiji

Procena urađena za potrebe akcije "Iz lavirinta" Nacionalne alijanse za
lokalni ekonomski razvoj (NALED)

Tatjana Karaulac
Centar za visoke ekonomske studije

Beograd, septembar 2008.

Sadržaj

1. Rezime	3
2. Kontekst	3
3. Uvod.....	4
4. Administrativna opterećenja	5
5. Model standardnog troška (SCM) – metodologija.....	6
6. Implementacija SCM na odabrane adiministrativne procedure	9
6.1. Identifikovanje administrativnih procedura	9
7. SCM analiza.....	11
7.2. SCM - prikupljanje podataka i njihova standardizacija.....	14
7.2.1. Prikupljanje podataka	14
7.2.2. Standardizacija podataka	15
8. Rezultati SCM modela	16
8.1. Izračunavanje troškova kada su angažovana lica stalno zaposlena u preduzeću.	16
8.2. Izračunavanje troškova kada su angažovana lica van preduzeća	17
8.3. Izračunavanje ukupnih troškova posmatranih procedura.....	18
Zaključak	22
Bibliografija	23

1. Rezime

U ovoj analizi procenjujemo troškove koje tri konkretne administrativne procedure predstavljaju za preduzeća i preduzetnike u Srbiji. Pored troškova pojedinačne procedure procenjujemo i njihov trošak za ukupnu Srpsku ekonomiju. Ova analiza je deo akcije «Iz Lavirinta» Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj, koja se na određen način uklapa u proces regulatorne giljotine, koji u Srbiji sprovodi Savet za regulatornu reformu. Izabrane su procedure koje, prema rezultatima akcije «Iz lavirinta» svojom kompleksnošću i učestalošću značajno opterećuju preduzeća i preduzetnike u Srbiji. Konkretno, procenjeni su troškovi (1) prijave ili odjave radnika, (2) promene adrese preduzeća i (3) izdavanje potvrde o plaćenom porezu. Na godišnjem nivou administrativni trošak prijave i odjave radnika iznosi 1,42 milijarde dinara, procedure promene adrese koštaju preduzeća 69 miliona dinara, dok dobijanje potvrde o plaćenom porezu košta preduzeća 336 miliona dinara. Obzirom da je reč o procedurama koje nemaju visoku učestalost u administrativnim procedurama preduzeća i preduzetnika, kao što su na primer plaćanje poreza i doprinosa, zaključujemo da su ove procedure nepotrebno komplikovane, a trošak njihove administracije koji dostiže skoro 0,1% BDP-a je (nepotrebno) visok.

2. Kontekst

Srbija je zemlja koja je počela proces tranzicije 2000. godine sa gomilom zastarelih zakona koji su bili potpuno neprimenljivi na novi koncept tržišne ekonomije. Takav, neprilagođen zakonski okvir imao je negativne posledice na sve sfere ekonomskog života i razvoja, a naročito na razvoj privatnog sektora. Tokom poslednjih nekoliko godina došlo je do izmene mnogih zakona i propisa vezanih za unapređenje poslovanja privatnog sektora. Međutim, kao i u mnogim zemljama u tranzicionom periodu započeti procesi reformi nisu završeni i potrebna je intenzivna dalja aktivnost na unapređenju zakonodavnog okvira koji regulišu privrednu aktivnost. Kao posledica započetih a nezavršenih reformi, nedostatka administrativnih kapaciteta kao i neprepoznavanja potreba novonastalog privatnog sektora, u mnogim slučajevima je došlo do postojanja ili nepotpune, ili postojanja preterane regulative. Ovakvo stanje – pre svega preterana i neprilagođena regulativa -- dovodi do stvaranja velikih opterećenja pri poslovanju, kao i nepotrebnih troškova.

U cilju poboljšanja poslovnog ambijenta u Srbiji formirana je Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED). Cilj NALED – a je da kroz ostvarivanje i podsticaj dijaloga lokalnih i republičkih vlasti kao i privatnog i nevladinog sektora, stvori privredni ambijent koji će olakšavati poslovanje u Srbiji i ubrzati ekonomski razvoj. Kao jedan od problema poslovanja preduzeća i preduzetnika u Srbiji, NALED je identifikovao postojanje neadekvatnih i komplikovanih administrativnih procedura koji u značajnoj meri opterećuju poslovanje privrednih objekata. Uočena je potreba da se identifikuju ključni problemi vezani za administrativne procedure nametnute privredi. Bilo je neophodno se veličina problema precizno i stručno proceni, odnosno da se procene direktni i indirektni troškovi koje administrativne procedure nameću privredi, a sve u cilju optimizacije procedura, ukidanja nepotrebnih administrativnih zahteva, jednom rečju smanjenja opterećenja koje administrativne procedure predstavljaju za privredu i privatni sektor.

Obimni administrativni zahtevi i komplikovane procedure su identifikovani kao problem i u zemljama EU. Rešenje problema se obično sprovodi kroz tzv. „regulatornu giljotinu“ – radikalno ukidanje nepotrebnih procedura koje ne služe ničemu (npr. procedure koje se nepotrebno ponavljaju) a opterećuju i građane i privredu. Pre sprovođenja regulatorne giljotine potrebno je izvršiti preciznu identifikaciju ciljanih procedura – onih procedura koje su nepotrebne, skupe, i koje se neposredno ponavljaju. U tom cilju NALED je organizovao akciju „Iz Lavirinta“ – prikupljanje predloga spornih procedura od strane privrednika i preduzetnika.

Važna komponenta ukidanja nepotrebnih ili izuzetno komplikovanih procedura je i kvantifikovana procena troška koji administrativna procedura predstavlja za celokupnu privredu. Stoga je, u okviru akcije „Iz lavirinta“ NALED odlučio da se izvrši procena troškova izabranih procedura. Kao osnovni i možda najvažniji korak u čitavom procesu je procena direktnih i indirektnih troškova već identifikovanih procedura. U tom cilju NALED je angažovao Centar za visoke ekonomske studije (CEVES), organizaciju mladih i talentovanih stručnjaka koji se uspešno bave ekonomskim i statističkim analizama. CEVES je, u saradnji sa NALED – om, a na osnovu rezultata akcije „Iz Lavirinta“ identifikovao procedure za koje je procenjeno da u velikoj meri opterećuju privredu, a zatim se pristupilo proceni indirektnih i direktnih troškova izabranih procedura.

3. Uvod

Poslovanje preduzeća i preduzetnika je uslovljeno širokim spektrom zakona i administrativnih procedura, koje predstavljaju njihov okvir poslovanja. Regulativa, u slučaju da je preterana, glomazna, neusaglašena, neprilagođena modernom poslovanju može da značajno optereti poslovanje privrednih subjekata i uspori razvoj privrede oduzimajući resurse, vreme i time stvarajući nepotrebne troškove što se negativno odražava i na konkurentnost čitave privrede.

Cilj ove analize je da u okviru akcije «Iz lavirinta» NLED-a proceni direktne i indirektne troškove uzrokovane određenim administrativnim procedurama. Takođe, izračunaćemo troškove čitave privrede koji nastaju kao posledica izvršavanja određenih administrativnih obaveza.

Izveštaj je podeljen na četiri celine.

Prva celina objašnjava pojmove kojima se bavimo u ovom istraživanju, njihov značaj za poslovanje pojedinačnog preduzeća (preduzetnika) kao i za ukupnu privredu.

Druga celina objašnjava metodologiju i sam metod koji smo koristili pri izračunavanju troškova koje izabrane administrativne procedure stvaraju.

U trećem delu je opisan model prilagođen uslovima poslovanja u našoj privredi, način odabira posmatranih procedura, njihov opis, način prikupljanja podataka i njihova standardizacija.

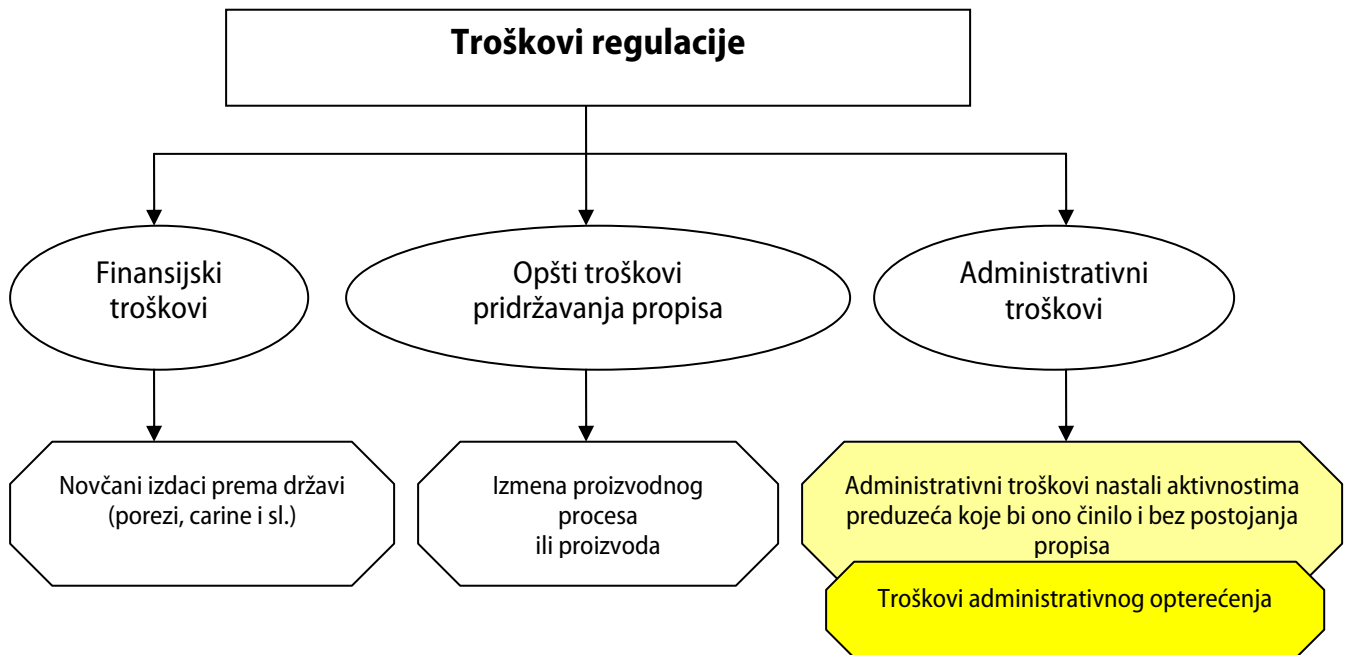
Četvrta celina sadrži rezultate procene troškova određenih administrativnih procedura.

4. Administrativna opterećenja

Pre bilo kakve konkretne analize potrebno je definisati šta podrazumevamo pod regulacijom. Regulacija je okvir ponašanja i poslovanja privrednih subjekata koja za cilj ima povećanje šire društvene koristi. Suština sistema zakona i procedura koji čine regulaciju je da osigurava javne interese i pomogne u dostizanju javnih ciljeva. Međutim, u mnogim razvijenim i zemljama u razvoju sistem pravila je postao prilično kompleksan, izazivajući tako nepotrebno gubljenje vremena i sredstava.

Poštovanje zakonskih procedura predstavlja sastavni deo poslovanja jednog privrednog subjekta i obično uključuje troškove koji mogu biti podeljeni na nekoliko kategorija (Shema 1).

Shema 1. Troškovi regulacije

Troškove regulacije delimo na¹:

1. Finansijske troškove
2. Opšte troškove pridržavanja propisa
3. Administrativne troškove

Finansijski troškovi regulative predstavljaju direktne transfere određenih suma novca koje poslovni sektor uplaćuje državi i ne tretiraju se kao administrativna opterećenja jer su nadoknada za usluge koje država pruža poslovnom sektoru. Ovi troškovi obuhvataju poreze i doprinose, akcize, administrativne takse, carine, kazne i sl.

¹ Branko Lj. Radulović, Andreja Marušić, Đorđe Vukotić, (2008) *Analiza efekata propisa – Priručnik*, Savet za regulatornu reformu Republike Srbije.

Opšti troškovi pridržavanja propisa su troškovi koje privredni subjekti imaju kada usklađuju svoje poslovanje (proizvodni proces ili proizvod) sa postojećom ili novousvojenom regulativom. Primer takvih troškova su troškovi koje izaziva ispunjavanje određenih standarda proizvodnje ili kvaliteta proizvoda.

Administrativni troškovi regulative su troškovi nastali iz obaveze prema državnim organima i nadležnim institucijama vezanim za pribavljanje, dostavljanje ili čuvanje informacija naloženih propisima. Administrativni troškovi nisu jasno vidljivi. Na primer, ne postoji tačno izražen trošak vremena provedenog u čekanju pri predaji dokumentacije u nadležnim institucijama.

Međutim, bez obzira na njihovu neodređenost, administrativni troškovi predstavljaju značajno opterećenje za poslovanje privrednih subjekata. U cilju ispunjavanja obaveza prema regulatoru (administraciji, državi), privredni subjekti su prinuđeni da alociraju postojeće ili angažuju nove resurse (knjigovodstvene agencije ili pravna lica) koji će se baviti administrativnim aktivnostima. Ovako angažovani resursi predstavljaju gubitak za preduzeće i za državu, posebno ako uzmemo u obzir da su mogli biti angažovani na mnogo produktivnijim aktivnostima. Ova realokacija resursa može da dovede i do kočenja rasta preduzeća, a u krajnjoj liniji i ukupnog ekonomskog rasta.

Merenje troškova administrativnih procedura je postalo praksa u razvijenim zemljama kao i zemljama koje prolaze ili su prošle tranzicioni period. Kao čest primer značaja ovih troškova za privredu jedne zemlje navodi se Holandija, gde poštovanje svih zakonskih procedura njihova preduzeća košta 16,4 milijarde evra godišnje ili oko 3,6% njihovog bruto nacionalnog dohotka. Takođe, u Danskoj je taj iznos veliki, oko 4,5 milijarda evra, odnosno 2,4% bruto domaćeg proizvoda².

U svetskoj praksi postoji razvijen model merenja administrativnih troškova koje treba redukovati. Taj model je Model standardnog troška (Standard Cost Model – SCM). U narednom poglavlju ćemo objasniti metodologiju i sam SCM model.

5. Model standardnog troška (SCM) – metodologija

Osnovni aspekt dobre ili bolje regulacije je smanjenje administrativnih opterećenja koji se odnose na privredne subjekte. Kao što smo naveli, bolja regulacija predstavlja podršku razvoju privrede i povećava konkurentnost privrednih subjekata. Početna tačka smanjenja administrativnih opterećenja je njihovo identifikovanje i merenje.

SCM predstavlja metod merenja administrativnih opterećenja koja se odnose na privredne subjekte i njihovo poslovanje. U pitanju je kvantitativna metodologija koja može biti primenjena u svim zemljama i na svim nivoima (pojedinačni zakon ili procedura, određeni sektori ili kompletan zakonski okvir jedne zemlje). Bitno je naglasiti da se modelom dobijaju indikatori visine troškova posmatranih procedura, kao i da SCM model ne obezbeđuje

² <http://www.administrative-burdens.com/default.asp?page=11>

statističku značajnost reprezentativnog istraživanja. Model je razvijen u Holandiji, a danas se koristi u velikom broju zemalja.

Značaj ovog modela je što omogućava razlaganje konkretnog zakona ili procedura na komponente koje je moguće izmeriti. Model ne uključuje ciljeve i koristi sprovođenja zakona ili procedura i fokusira se samo na administrativne aktivnosti koje moraju biti preduzete da bi se ispunila odgovarajuća obaveza. Odnosno, ne daje odgovor da li je posmatrani zakon (procedura) dobar ili ne. Kao rezultat SCM analize se dobija kvantifikovan monetarni iznos troška ispunjavanja obaveze.

Metodologija podrazumeva identifikovanje, merenje i pojednostavljenje posmatranih administrativnih procedura. Sam proces SCM metoda može se podeliti u tri koraka³:

1. Razlaganje konkretne regulacije na komponente koje je moguće meriti
2. Merenje troška administrativnih opterećenja
3. Pojednostavljenje regulacije

U ovom izveštaju se nećemo baviti trećim korakom SCM metodologije. Limitiraćemo se na razlaganje regulative na podkorake potrebne da bi se procedura ispunila, i na merenje administrativnih troškova.

SCM razlaže regulatornu proceduru na sledeće komponente:

1. Informaciona obaveza – proizilazi iz obaveze obezbeđivanja informacija i podataka za državne institucije ili treća lica. Ova obaveza ne znači nužno transfer podataka, ona uključuje i obavezu čuvanja podataka kao i njihovu dostupnost inspekcijским organima.
2. Zahtev za podacima – svaka informaciona obaveza sadrži više od jednog zahteva za podacima.
3. Administrativne aktivnosti – obezbeđenje podataka za bilo koju informacionu obavezu podrazumeva određen broj administrativnih aktivnosti. Ove administrativne aktivnosti mogu biti merene.

Nakon razlaganja regulatornih procedura na navedene komponente prelazimo na merenje administrativnih opterećenja. SCM meri administrativne troškove procedura koje proizilaze iz zakona koji se odnose na poslovanje privrednih subjekata. Troškovi se preliminarno određuju kroz intervju sa subjektima na koje se konkretna procedura primenjuje. Takođe, kroz ove intervju dobijamo podatke o vremenu potrebnom da se posmatrana procedura sprovede.

Standardni trošak dobijamo kao proizvod cene pojedinačne procedure i broja puta koliko se ta procedura ponavlja tokom godine⁴.

$$\mathbf{P \times Q = (H \times T + A + E) \times (N \times F)}$$

³ <http://www.administrative-burdens.com/default.asp?page=122>

⁴ Branko Lj. Radulović, Andreja Marušić, Đorđe Vukotić, (2008) *Analiza efekata propisa – Priručnik*, Savet za regulatornu reformu Republike Srbije.

Cena P = H x T + (A + E)

H (vreme) - Vreme koje je potrebno preduzećima (ili ljudima iz drugih organizacija koje preduzeća angažuje) da sprovedu tačno određene administrativne aktivnosti prikupljanja i dostavljanja informacija.

T (tarifa) - Najčešće podrazumeva nadoknadu (prema satu ili danu) koju preduzeće isplaćuje angažovanom osoblju za obavljanje onih administrativnih aktivnosti koje se odnose na prikupljanje podataka i dostavljanje zahtevanih informacija državnim organima. Može se utvrditi na osnovu ankete ili na drugi način. Tarifa treba da odgovara karakteristikama zaposlenih lica koja u praksi sprovode razmatrane administrativne aktivnosti. Tarifa za identifikovane zaposlene trebalo bi da bude određena uz pomoć statističkih podataka, pri čemu treba obavezno uzeti u obzir i dodatne troškove. Pored toga moguće je obračunati i druge troškove nastale prilikom zadovoljavanja administrativnih obaveza (troškovi kancelarijskog materijala, putni troškovi, itd.)

A (akvizicije tj. nabavka posebne opreme i sl.) - Ova stavka se dodaje samo u slučaju kada preduzeća nabavljaju određenu opremu kako bi mogle da poštuju administrativne procedure. Prelazak na kablovski internet, kako bi preduzeće moglo brže i efikasnije da ispunjava zahteve ne bi se obračunavala, jer preduzeće koristi kablovski internet i za druge poslovne svrhe.

E (eksterni troškovi) - Nadoknada koju poslodavac plaća npr. advokatu, knjigovođi ili drugom licu čije se usluge koriste radi obavljanja administrativnih procedura koje moraju biti sprovedene kako bi preduzeća mogla da se prilagode zakonodavstvu. U prvom slušaju se troškovi ne procenjuju, već se koriste stvarno nastali troškovi, i to neto iznosu jer se ne uzimaju u obzir porezi i doprinosi.

Količina Q = N x F

N (broj preduzeća) - Broj preduzeća u okviru posmatrane grupe može biti određen na osnovu: zakona ili podzakonskih akata, registra nekog vladinog tela (zavoda, agencije), relevantnih izveštaja ili publikacija.

F (frekvencija tj. učestalost obaveze) - Učestalost prikupljanja i dostavljanja informacija državnim organima u toku određenog perioda (najčešće u toku jedne godine) određuje se na iste načine kao i broj posmatranih preduzeća, na bazi zakonske regulative, registara vladinih tela ili drugih raspoloživih izveštaja ili publikacija.

U procesu korišćenja SCM modela prva stavka je identifikovanje administrativnih procedura i njihov opis, sledeći korak je prikupljanje podataka i standardizacija, i na kraju prelazimo na rezultate izračunavanja troškova izabranih administrativnih procedura.

6. Implementacija SCM na odabrane administrativne procedure

Primena modela u različitim privredama podrazumeva različita prilagođavanja vezana za prikupljanje podataka i njihovu standardizaciju. Takođe, potrebno je prilagoditi i izračunavanje samih troškova u zavisnosti od konkretnih administrativnih procedura koje se posmatraju.

6.1. Identifikovanje administrativnih procedura

Uobičajena procedura identifikovanja podrazumeva sprovođenje anketa na ciljanim grupama, u našem slučaju u pitanju su privrednici, preduzetnici i građani. Kao što smo naveli, NALED je organizovao akciju „Iz Lavirinta“ u cilju identifikovanja procedura koje svim privrednim subjektima otežavaju poslovanje.

Rezultati ove akcije su sledeći (Tabela 2):

„U okviru akcije „Iz Lavirinta“, zaključno s danom 21 avgust 2008. godine, pristiglo je ukupno 165 podnesaka.

Ukupan broj pitanja pokrenutih u podnescima je 245, što ukazuje na to da je u nekim podnescima pokrenuto dva ili više pitanja. Ipak, ovaj podatak je potrebno staviti u kontekst činjenicom da su neka ista pitanja pokrenuta u većem broju podnesaka, neka pitanja se mogu svrstati u više oblasti, kao i da se daljim konkretizovanjem i preciziranjem pitanja može dobiti njihov veći broj, odnosno uopštavanjem pitanja se može dobiti njihov manji broj.

S obzirom da je bitna sama sadržina pokrenutih pitanja i obrazloženje istog a ne njihov broj, a pogotovo ne broj podnesaka u kojima su ona raspoređena, to su prikazane oblasti na koje se odnose pokrenuta pitanja.

Prilikom definisanja oblasti najvažniji kriterijum je bila namera da oblast što je moguće više ukazuje na pitanje, odnosno problem o kojem je reč. Pokrenuta pitanja ukazuju na problematične oblasti u našem društvu, često kroz nedostatak propisa, potrebu za izmenama i dopunama propisa, pogrešnu implementaciju propisa ili jednostavno na *ad-hoc* problem koji ima podnosilac podneska.

Tabela 2. Prikaz oblasti na koja se pitanja najpribližnije odnose i broj tih pitanja u podnescima

Oblast	Broj pitanja
Porezi	36
Doprinosi na osiguranje zaposlenih	30
Rad službi i službenika državnih organa	26
Izdavanje ličnih dokumenata u policiji	19
Spoljnotrgovinsko poslovanje	18
Obračun zarada	16
Računovodstvo	15
Građevinarstvo i energetika	14
Platni promet	12
Privredna društva	12
Zdravstvo	11
Unutrašnja trgovina	9
Fiskalne kase	6
Obligacioni odnosi	6
Devizno poslovanje	5
Razno – po jedan podnesak	4
Lokalne komunalne takse	3
Drumski saobraćaj	3
Ukupno	245

Izvor: Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj (NALED)

Najzastupljenija je problematika vezana za plaćanje poreza, zatim uplate raznih doprinosa za osiguranje zaposlenih, oblast rada administracije, spoljnotrgovinskog poslovanja itd.

Pod RAZNO su svrstane neka interesantna pitanja i ideje, od kojih je svako pokrenuto u samo jednom podnesku, te sudeći po tome ne radi se o opštem problemu. Ipak, prema kriterijumu mogućeg značaja ovih pitanja, nekoliko ih je selektovano i potom obrađeno (na pr. prevoz opasnih materija, protivpožarna zaštita, iznošenje umetničkih dela iz zemlje, oglašavanje na internet portalima)".

Na osnovu rezultata ove akcije i detaljne analize pokrenutih pitanja, CEVES je u saradnji sa URBAN Institutom identifikovao tri procedure koje će biti procenjene SCM modelom. Treba uzeti u obzir da smanjenje regulacije u tri izabrana slučaja povlači i rešavanje nekih drugih pitanja navedenih u podnescima.

Identifikovane su sledeće procedure:

1. Prijava radnika prilikom stupanja u radni odnos, odnosno odjava prijavljenih radnika prilikom raskida radnog odnosa
2. Promena sedišta (adrese) preduzeća
3. Dobijanje uverenja o plaćenom porezu

4. SCM analiza

Konsultujući se sa stručnim licima i nadležnim organizacijama dobili smo detaljan opis svake od navedenih procedura.

1. Prijava radnika prilikom stupanja u radni odnos, odnosno odjava prijavljenih radnika prilikom raskida radnog odnosa

Jedan od osnovnih uslova poslovanja je zapošljavanje radnika. Prijava radnika podrazumeva podnošenje prijave u tri institucije, i to u Nacionalnu agenciju za zapošljavanje, Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje i Fond za socijalno osiguranje. Rok za prijavu je 8 dana od datuma zasnivanja radnog odnosa. U slučaju kašnjenja sa prijavom potrebna je Izjava poslodavca o razlogu kašnjenja koja mora biti potpisana i overena od strane poslodavca i potpisana od strane radnika da je saglasan sa razlogom kašnjenja.

Navodimo dokumentaciju potrebnu za prijavu radnika po nadležnim institucijama:

- **Nacionalna služba za zapošljavanje**
 - Obrazac E – 1 (prijava o slobodnom radnom mestu)
 - Obrazac E – 3 (izjava o zasnivanju - prestanku radnog odnosa)

- **Republički fond za penzijsko invalidsko osiguranje**
 - Kopija obrasca E – 1
 - Kopija obrasca E – 3
 - Obrazac M – 1 (prijava osiguranja za zaposlene osiguranike)
 - Ugovor o radu
 - Radna knjižica

- **Republički fond za zdravstvo**
 - Obrazac M – 1 zdravstvo (prijava osiguranja i prijava o zasnivanju radnog odnosa za zdravstveno osiguranje)
 - Kopija M – 1 (prijava osiguranja za zaposlene osiguranike)
 - Obrazac M (prijava zdravstvenog osiguranja za svakog člana porodice radnika kome se izdaje zdravstvena knjižica)

Ukoliko je preduzeće tek osnovano i prvi put prijavljuje zaposlene potrebni su i sledeći obrasci koji se prilažu u Republičkom fondu za zdravstvo:

- Obrazac OPD (prijava, promena i odjava poslovanja obveznika plaćanja doprinosa Republičkom zavodu za zdravstveno osiguranje)
- Obrazac ROD – 1 (prijava početka poslovanja, prestanka poslovanja ili promena u poslovanju obveznika plaćanja doprinosa)
- Kopija rešenja o osnivanju preduzeća koje izdaje Agencija za privredne registre (APR)
- Kopija rešenja PIB – a
- Depo kartona deponovanih potpisa u poslovnoj banci
- Kopija lične karte vlasnika preduzeća

2. Promena sedišta (adrese) preduzeća

Promena sedišta preduzeća je jedna od statusnih promena preduzeća. Ova promena se registruje kod Agencije za privredne registre i to vrlo jednostavnom procedurom. Agencija ima zakonski rok 5 – 10 dana da izda Rešenje o upisu promene. Nakon dobijanja Rešenja potrebno je promenu registrovati u Poreskim upravama kao i kod Republičkog fonda za PIO i zdravstvo. Navodimo detaljnu proceduru:

- **Agencija za privredne registre**

- Registraciona prijava (obrazac za promenu sedišta firme)
- Odluka preduzeća o promeni podataka (obrazac – APR)

Nakon promene sedišta preduzeća (dobijanja Rešenja o upisu promene od Agencije za privredne registre) potrebno je uraditi sledeće:

- **Evidentirati promenu kod ranije poreske uprave:**

- Kopiju novog rešenja APR o promeni sedišta
Dostavlja se referentu koji je vodio preduzeće
- Kopija rešenja APR o promeni sedišta preduzeća
- Originalni PIB⁵
- Popunjen obrazac PPR -1 (Prijava za promenu-dopunu podataka o registraciji pravnog lica i poslovnica) – popunjava se na licu mesta kod referenta

Dostavlja se referentu koji vodi PIB preduzeća:

- Kopija rešenja APR o promeni sedišta preduzeća
- Prijavu o izmeni podataka IEPDV (Prijava za izmenu podataka za evidentiranje obaveznika poreza na dodatu vrednost)

Dostavlja se referentu koji vodi PDV

- **Nadležnoj filijali Poreske uprave prema novom sedištu dostavljaju se:**

- Kopija novog rešenja APR o promeni sedišta, kao i sva druga rešenja kojima su vršene promene (fotokopije)
- Kopiju starog PIB –a
- Dokaz o razvrstavanju prema Zakonu o računovodstvu (na malo, srednje ili veliko preduzeće) – Odluka o razvrstavanju
- Kopija kartona deponovanih potpisa kod poslovne banke
- Spisak ukupnog broja zaposlenih ili fotokopija prijave zdravstvenog osiguranja (M-1), M-2 za svakog radnika
- Kopija prijave zdravstvenog osiguranja osnivača i fotokopija lične karte

⁵ Stari i novi PIB je isti, samo se menja adresa.

- Kopija finansijskih izveštaja preduzeća i poreski bilans za zadnju godinu (2007)
 - Kopija poreske prijave PDP (Poreska prijava za akontaciono - konačno utvrđivanje poreza na dobit preduzeća) za prethodnu godinu koja je predata uz završni račun u prethodnu Poresku upravu, u dva primerka
 - Novi PIB (sa evidentiranom izmenom podataka)
 - Priložiti dokumentaciju koja je već predata novoj Poreskoj upravi (do novog PIB - a) nakon što stigne iz centrale Poreske uprave (fotokopije)
- **Za prijavu u registar PDV obveznika kod prethodne Poreske uprave dostavljaju se:**
- Obrazac IEPDV -- prijava za izmenu podataka za evidentiranje obveznika PDV-a
 - Kopija novog PIB-a
 - Kopija novog rešenja APR o promeni sedišta
Po dobijanju potvrde o izvršenom evidentiranju (obrazac PEPDV – potvrda o izvršenom evidentiranju za PDV) i izvoda iz registra obveznika PDV-a, fotokopije istih se dostavljaju novoj nadležnoj Poreskoj upravi.
- **Evidentiranje promena kod PIO-a i Zavoda za zdravstveno osiguranje**
- Podneti novi ROD-1 obrazac u dva primerka, sa priložima:
 - Novo rešenje APR o promeni sedišta (fotokopija)
 - Obrazac OP (Overeni potpisi lica ovlašćenih za zastupanje)- kopija
 - Kopija novog PIB-a
- **Nakon izmene podataka u ROD-1 potrebno je izmeniti podatke za zaposlene tako što će se odjaviti, odnosno istovremeno prijaviti zaposleni pod izmenjenim podacima preduzeće, i to kod PIO i Zavoda za zdravstveno osiguranje (M-1 prijava za promenu podataka - na jednu prijavu mogu svi radnici). Datum odjave-prijave se usklađuje sa datumom na novom obrascu ROD-1.**

3. Dobijanje uverenja o plaćenom porezu

Uverenje o plaćenom porezu predstavlja dokument koji preduzeća i preduzetnici redovno koriste u svom poslovanju. Navodimo detaljnu proceduru:

- **Popunjen obrazac zahteva za izdavanje Uverenja o plaćenom porezu sa priznanicom o plaćenju taksi**
- **Uz Zahtev je potrebno dostaviti sledeće dokumente:**
 1. Potvrda o plaćenom porezu na dobit preduzeća
 2. Potvrda o plaćenom PDV-u
 3. Potvrda o plaćenom porezu na prenos apsolutnih prava
 4. Potvrda o plaćenom porezu na imovinu

5. Potvrda o plaćenju naknadi za građevinsko zemljište
 6. Potvrda o plaćenju komunalnoj taksi za isticanje firme
- I drugi dokazi o uplatama ako je preduzeće zaduženo još po nekom osnovu. Potvrde 1. do 4. se dobijaju u Poreskoj upravi na različitim šalterima, dok se potvrde 5. i 6. dobijaju u Upravi javnih prihoda grada ili opštine.

7.2. SCM - prikupljanje podataka i njihova standardizacija

Prema SCM proceduri, pripremanje podataka za analizu sastoji se iz dve faze, prikupljanje podataka i njihova standardizacija, odnosno prilagođavanje podataka konkretnoj analizi.

7.2.1. Prikupljanje podataka

Nakon identifikovanja administrativnih procedura sledi prikupljanje podataka potrebnih za izračunavanje troškova.

Prema metodologiji SCM modela postoje tri načina prikupljanja podataka za analizu:

1. Telefonski i intervjui licem u lice
2. Ekspertski paneli
3. Procene

Na osnovu navedenih rezultata akcije „Iz Lavirinta“, kontaktirali smo preduzeća i preduzetnike koji su učestvovali u akciji. Pored njih i radi što veće reprezentativnosti modela, kontaktirani su privredni subjekti iz različitih delova Srbije, između ostalih: Subotica, Novi Sad, Valjevo, Niš i Beograd. Obavljeno je četrnaest telefonskih i sedam direktnih intervjua. Prilikom intervjua postavljana su pitanja o:

- broju zaposlenih u preduzeću, odnosno njegovoj veličini (mala, srednja i velika),
- broju radnika angažovanih na konkretnim aktivnostima
- vremenu koje se utroši na popunjavanje obrazaca za svaku pojedinačnu proceduru,
- broju institucija koje treba posetiti (npr. pri prijavi radnika u Beogradu potrebno je posetiti tri institucije koje su na različitim adresama, u Nišu na dve a u Subotici na jednoj adresi),
- vremenu utrošenom na putovanje i u čekanju na različitim šalterima,
- ceni sata radnika zaduženog za administrativne poslove i
- ukoliko konkretne administrativne poslove za preduzeće obavlja knjigovodstvena agencija ili advokatska kancelarija, kolika je cena agencije po proceduri.

Takođe, obavljani su razgovori sa nadležnim institucijama⁶ i dobijeni sledeći podaci potrebni za istraživanje:

⁶ Agencija za privredne registre (APR), Poreska uprava (PU), Nacionalna služba za zapošljavanje (NZS), Republički zavod za statistiku (RZS).

- broj promena sedišta preduzeća i registrovanih preduzetnika, zatim broj registrovanih preduzeća po veličini (APR),
- broj prijavi i odjava zaposlenih na godišnjem nivou (NSZ),
- broj izdatih poreskih uverenja (Uprava za javne nabavke, Kreditni biro i RZS),
- prosečna zarada zaposlenih sa srednjom i višom školom (RZS)⁷,

Podatak o broju izdatih poreskih nismo uspeli da dobijemo od Poreske uprave. Stoga smo njihov broj procenili na sledeći način:

- Uverenje o plaćenom porezu preduzeća je dokument potreban vlasnicima preduzeća i preduzetnicima za čitav niz aktivnosti kao što su dobijanje kredita, učestvovanje na tenderima, dobijanje viza za putovanja u inostranstvo i registraciju automobila (privatnih, u vlasništvu preduzetnika i u vlasništvu firme). Od Kreditnog biroa Udruženja banaka smo dobili podatak o broju kredita preduzećima i preduzetnicima; Broj javnih nabavki je procenjen na osnovu izveštaja Uprave za javne nabavke⁸. Za broj izdatih viza i registrovanih automobila korišćene procenjene vrednosti. Dobijeni podaci se odnose na 2007. godinu.

Dobijene podatke smo standardizovali i to u cilju dobijanja rezultata koji se odnose na prosečan trošak svake procedure.

7.2.2. Standardizacija podataka

Standardizacija podrazumeva svođenje podataka dobijenih anketom, odnosno intervjuima, na njihove prosečne vrednosti relevantne za standardno preduzeće. Procedura standardizacije uključuje i ponderisanje podataka. U našoj analizi ponderisanje je izvršeno u sledećim slučajevima:

- pri izračunavanju vremena potrebnog za popunjavanje obrazaca i pripremu dokumentacije – korišćeni ponder je stručnost osobe koja popunjava obrasce,
- pri izračunavanju vremena potrebnog da se poseti određena institucija – kao ponder smo koristili frekvenciju obavljenih procedura po gradovima i broj adresa koje je potrebno posetiti,
- i na kraju kod izračunavanja ukupnog troška konkretne procedure – ponder je učešće preduzeća koja koriste usluge knjigovodstvenih agencija, odnosno učešće preduzeća gde navedene aktivnosti obavljaju stalno zaposleni administrativni radnici.

Kao cenu usluge knjigovodstvenih agencija koristili smo prosečnu cenu za ove usluge na nivou Srbije. Cena sata radnika (tarifa) koji se bavi administrativnim procedurama određena je preko prosečne plate radnika sa srednjim i višim obrazovanjem na nivou Srbije, uz pretpostavku da je taj nivo obrazovanja potreban za obavljanje navedenih aktivnosti i da isti radnik obavlja sve aktivnosti. Takođe, uzeta je u obzir pretpostavka da sve vezano za popunjavanje i pripremu dokumentacije obavljaju stručne osobe, odnosno isključeni su

⁷ Saopštenje: „Zaposleni, prema visini zarade i stepenu stručne spreme, u martu i septembru 2007“, RZS

⁸ <http://www.ujn.sr.gov.yu/izvestaji.htm>, internet strana posećena 4 septembra 2008.

slučajevi u kojima popunjavanje obrazaca i priprema dokumentacije izlazi iz okvira od $\pm 30\%$ u odnosu na izračunati prosek.

Sve procenjene vrednosti u analizi su u okviru od $\pm 20\%$ stvarnih vrednosti.

5. Rezultati SCM modela

U nastavku predstavljamo rezultate SCM modela primenjenog na izabrane procedure. U samom modelu su izvršena prilagođavanja prema analiziranim procedurama i dostupnosti podataka.

Prilikom procesa prikupljanja podataka primećeno je da privredni subjekti izvršavaju administrativne obaveze na dva načina, i to tako što angažuju lica sa strane (pravnike i knjigovodstvene agencije) ili navedene obaveze obavlja radnik koji je stalno zaposlen u preduzeću. Shodno tome, analiza je urađena u tri koraka:

1. Izračunavanje troškova kada su angažovana lica stalno zaposlena u preduzeću.
2. Izračunavanje troškova u slučaju angažovanja lica van preduzeća za obavljanje aktivnosti (knjigovodstvene agencije ili advokatske kancelarije).
3. Izračunavanje ukupnih troškova posmatranih procedura na osnovu ponderisanog proseka prethodna dva koraka.

U prva dva koraka važi pretpostavka da se sva preduzeća ponašaju isto. Sa jedne strane smo izračunali koliki bi bio ukupnih administrativni trošak navedenih procedura u slučaju da ove procedure obavljaju lica zaposlena u preduzeću. Zatim smo izračunali koliki bi bio ukupni trošak ovih procedura da ih obavljaju agencije. U trećem koraku smo uprosečili prethodna dva rezultata koristeći odgovarajuće pondere i to na način opisan u okviru standardizacije podataka.

8.1. Izračunavanje troškova kada su angažovana lica stalno zaposlena u preduzeću

Kada administrativne obaveze obavljaju lica stalno zaposlena u preduzeću:

- Cena, odnosno trošak pojedinačne procedure je izračunat kao proizvod tarife i vremena.
- Tarifa je cena sata radnika koji obavlja administrativne procedure, i izračunata je kao prosek prosečne zarade zaposlenih sa srednjim i višim obrazovanjem.
- Vreme potrebno za ispunjavanje administrativne obaveze je procenjeno na osnovu obavljenih intervju-a i njihove kasnije standardizacije.
- Dodatni troškovi su troškovi fotokopiranja potrebnih obrazaca.
- Kao podatak za učestalost prve dve procedure 1) prijava radnika prilikom stupanja u radni odnos, odnosno odjava prijavljenih radnika prilikom raskida radnog odnosa, i 2) promena sedišta (adrese) preduzeća smo koristili podatke dobijene od Nacionalne službe za zapošljavanje i Agencije za privredne registre, dok smo frekvencija za treću proceduru (dobijanje potvrde o plaćenom porezu) koristili procenjenu vrednost.

- Trošak pojedinačne procedure je zbir cene i dodatnog troška.
- Ukupan trošak predstavlja proizvod frekvencije i pojedinačnog troška procedure.

U tabeli (Tabela 3) su prikazani troškovi izabranih procedura u slučaju kada bi sva preduzeća imala stalno zaposlenog administrativnog radnika. Kao što vidimo iz tabele, najviše vremena i najveći trošak pojedinačno ima procedura promene sedišta preduzeća (2030,59 din), zatim sledi prijava/odjava radnika (1.106,78 din) i na kraju procedura dobijanja uverenja o plaćenom porezu (552,18 din). Međutim, prijava/odjava radnika je procedura sa najvećom frekvencijom i samim tim predstavlja najviši trošak za privredne subjekte, oko 1,3 milijarde dinara što iznosi čak 0,066% BDP – a u 2007. godini. Sledi dobijanje uverenja o plaćenom porezu sa učešćem od 0,013% u BDP – u i promena sedišta preduzeća sa 0,002% BDP – a.

Tabela 3. Trošak izabranih administrativnih procedura u u slučaju kada preduzeća imaju stalno zaposlenog administrativnog radnika

Administrativna obaveza	Cena (u din)		Dodatni troškovi (u din)	Trošak procedure (u din)	Frekvencija (u toku godine)	Ukupan trošak (u mil din)	Učešće u BDP (u %)
	Tarifa (u din)	Vreme (u satima)					
Prijava/odjava radnika	242,72	4h 27min	6,00	1.106,78	1.209.772	1.338,96	0,066%
Promena sedišta preduzeća	242,72	5h 55min	100,00	2.030,59	17.716	35,97	0,002%
Uverenje o plaćenom porezu	242,72	2h 16min	0,00	552,18	496.703	274,27	0,013%
Ukupno						1.649,20	0,081%

Izvor: CEVES

Procenjen trošak sve tri posmatrane procedure kada privredni subjekti imaju zaposlenog radnika koji se bavi administrativnim poslovima iznosi oko 1,65 milijardi dinara. (0,081% BDP – a).

8.2. Izračunavanje troškova kada su angažovana lica van preduzeća

U ovom slučaju izračunati su troškovi pojedinačno kao i ukupan trošak svih procedura kada bi sva preduzeća angažovala knjigovodstvene agencije ili advokatske kancelarije za obavljanje administrativnih poslova. Svaka od procedura ima svoju cenu koju smo dobili standardizacijom podataka dobijenih anketom. Dodatni troškovi i frekvencije su isti kao i u slučaju kada ove operacije obavlja administrativno lice u samom preduzeću. Kao što vidimo u tabeli 4, ukupni troškovi svih procedura su veći za oko 24%, odnosno iznose 2 milijarde dinara (0,098% BDP–a).

Tabela 4. Rezultati SCM modela za izabrane administrativne procedure u slučaju kada preduzeća za obavljanje administrativnih poslova angažuju treća lica

Administrativna obaveza	Cena (u din)	Dodatni troškovi (u din)	Trošak procedure (u din)	Frekvencija (u toku godine)	Ukupan trošak (u mil din)	Učešće u BDP (u %)
Prijava/odjava radnika	1245,00	6,00	1.251,00	1.209.772	1.513,42	0,074%
Promena sedišta preduzeća	5428,00	100,00	5.528,00	17.716	97,93	0,005%
Uverenje o plaćenom porezu	800,00	0,00	800,00	496.703	397,36	0,019%
Ukupno					2.008,72	0,098%

Izvor: CEVES

Uz raniju konstataciju da se privredni subjekti odlučuju za različite vidove ispunjavanja administrativnih obaveza prelazimo na izračunavanje ukupnih troškova.

8.3. Izračunavanje ukupnih troškova posmatranih procedura

Na osnovu prethodna dva koraka i pretpostavke o broju preduzeća koja angažuju lica van preduzeća za obavljanje administrativnih aktivnosti, dobili smo ukupan trošak koji privredni subjekti imaju kao posledicu izvršavanja navedenih procedura. Za formiranje pretpostavke o broju preduzeća koja koriste ili ne koriste usluge knjigovodstvenih agencija upotrebili smo podatke Agencije za privredne registre o broju malih, srednjih i velikih preduzeća i o broju registrovanih preduzetnika. Pri proceni smo uzeli u obzir podatke dobijene tokom intervjua o načinu na koji preduzeća obavljaju administrativne aktivnosti.

U ukupnom broju registrovanih privrednih subjekata (303.534), 71,52% čine preduzetnici, 27,08% mala, 1,04% srednja i 0,36% velika preduzeća. Koristeći navedene podatke došli smo do procene da 50,34% od ukupnog broja registrovanih privrednih subjekata koristi usluge knjigovodstvenih agencija ili advokatskih kancelarija, dok kod njih 49,66% te aktivnosti obavljaju radnici koji su stalno zaposleni u preduzeću.

Od tri posmatrane procedure, za preduzeća je najskuplja procedura promene sedišta preduzeća (3.791,24 din). Ukupno gledano, obzirom da ova procedura nema veliku učestalost, na godišnjem nivou njen ukupni trošak nije veliki – iznosi oko 69 miliona dinara (0,003% BDP – a), Tabela 5. Procedura prijave ili odjave radnika je nešto jeftinija za pojedinačno preduzeće (1.179,38 din), ali je i najskuplja kada posmatramo ukupan trošak na godišnjem nivou (1,4 milijarde din, 0,07% BDP - a) obzirom na njenu visoku učestalost. I na kraju dolazi procedura dobijanja Uverenja o plaćenom porezu koje pojedinačno izaziva najmanje troškove (676,94 din), ali gledano na godišnjem nivou iznosi 336 miliona dinara, ili oko 0,016% BDP – a.

Tabela 5. Rezultati SCM modela za izabrane administrativne procedure – ukupan trošak

Administrativna obaveza	Trošak procedure (u din)	Ukupan trošak (u mil din)	Učešće u BDP (u %)
Prijava/odjava radnika	1.179,38	1.434,05	0,07%
Promena sedišta preduzeća	3.791,24	68,94	0,00%
Uverenje o plaćenom porezu	676,94	336,24	0,02%
Ukupno		1.839,22	0,09%

Izvor: CEVES

Ukupan trošak koji su privredni subjekti imali pri ispunjavanju izabranih administrativnih obaveza su se kretali oko 1,8 milijardi dinara u 2007. godini, odnosno 0,09% BDP – a.

Posmatrano sa stanovišta poslovanja privrednih subjekata a prema izveštaju Narodne banke Srbije, posle više od decenije u kojoj je privreda Srbije konstantno beležila negativne neto finansijske rezultate, 2007. godina je druga za redom u kojoj je privreda iskazala pozitivan neto finansijski rezultat (53.504 miliona dinara). Analizirane procedure, odnosno troškovi koje ove procedure izazivaju iznose čak 3,44% od ukupno ostvarenog profita u posmatranoj godini (Tabela 6).

Tabela 6. Učešće troškova posmatranih procedura u ukupnom neto profitu preduzeća

Administrativna obaveza	Trošak procedure (u din)	Ukupan trošak (u mil din)	Učešće u ukupnom neto profitu preduzeća
Prijava/odjava radnika	1.179,38	1.434,05	2,68%
Promena sedišta preduzeća	3.791,24	68,94	0,13%
Uverenje o plaćenom porezu	676,94	336,24	0,63%
Ukupno		1.839,22	3,44%

Sa stanovišta poslovanja privrede Srbije veliki značaj ima način finansiranja preduzeća. Prema podacima NBS, u 2007. bilansi stanja privrede (bez finansijskog sektora) beleže pozitivan neto obrtni kapital (2.738 miliona dinara). U kontekstu naše analize troškova procedura, troškovi analiziranih procedura iznose čak 67.17% od neto obrtnog kapitala privrede.

Troškovi posmatranih administrativnih procedura nisu samo gubitak za preduzeća, oni predstavljaju i značajan gubitak za državu. Ukupan porez na dobitak srpske privrede u u 2007. godini iznosio je 9.458 miliona dinara; troškovi posmatranih procedura iznose čak 19,45% tog iznosa. Bitno je naglasiti da ovi porezi predstavljaju samo poreze na dobit preduzeća i zadruga⁹ izuzimajući bankarski sektor. Kada bi smo troškove posmatranih procedura tretirali

⁹ „Saopštenje o ostvarenim rezultatima poslovanja privrednih društava i zadruga u Republici Srbiji – podaci iz finansijskih izveštaja za 2007. godinu“; Narodna banka Srbije; http://www.nbs.rs/export/internet/latinica/65/statistika/2007/stat_2007_privredna_drustva.pdf

kao dobit preduzeća, gubitak države po osnovu poreza na dobit preduzeća samo za tri posmatrane procedure bi iznosio 221 milion dinara, što je oko 3% od vrednosti ukupnih poreskih obaveza privrede po osnovu poreza na dobit preduzeća.

Takođe, može se uočiti i određena kontradikcija u činjenici da država s jedne strane komplikovanim i redondantnim procedurama stvara dodatne troškove u poslovanju preduzeća, dok sa druge strane subvencionise razvoj malih i srednjih preduzeća koja čine preko 95% od ukupnog broja preduzeća. Vlada Srbije odobrava godišnje oko 20 milijardi dinara kroz subvencionisane kredite (sa minimalnom kamatnom stopom 1-3%) i subvencije za podršku razvoju malih i srednjih preduzeća. Troškovi analiziranih procedura čine 9,20% od ukupnog iznosa subvencija i subvencionisanih kredita MSP. U 2007. godini odobreno je oko 1,4 milijarde start – up kredita sa kamatnom stopom od 1%, što je za 23% manji iznos od troškova tri posmatrane procedure.

Kao jedan od velikih problema privrede Srbije identifikovana je i visoka stopa nezaposlenosti. Interesantno je razmotriti i cenu otvaranja novih radnih mesta u Srbiji u kontekstu naše analize. Pre svega postavlja se pitanje koliko košta otvaranje novog radnog mesta. Kao indikator za trošak otvaranja radnog mesta možemo da uzmemo subvenciju za zapošljavanje, koju država, pod određenim uslovima daje stranim investitorima. Iznos ovih subvencija se kreće između 2.000 i 10.000 evra po radnom mestu, u zavisnosti od sektora u kome se radno mesto otvara. Centar za visoke ekonomske studije (CEVES) je uradio procenu multiplikatora zaposlenosti u odnosu na potrošnju, koji može da se primeni i na investicije. Multiplikator zaposlenosti govori koliko će u proseku dodatna potrošnja (javna ili državna) ili investicija uticati na povećanje zaposlenosti. Koristeći sledeću formulu se može izračunati koliko će dodatna potrošnja, ili dodatna investicija uticati na nivo zaposlenosti:

$$\Delta L = 1.482 * \Delta G / W$$

Gde je ΔL broj novih radnih mesta, ΔG ulaganje potrebno za otvaranje novog radnog mesta i W prosečna plata. Iznos 1.482 je CEVES-ova procena multiplikatora zaposlenosti za Srbiju, za 2006 godinu.

Ova formula daje rezultat za otvaranje radnog mesta na mesečnom nivou. Ako iskoristimo podatak Zavoda za statistiku o prosečnoj bruto zaradi u 2007. godini od 54.960 din. možemo izračunati da je za otvaranje jednog radnog mesta potrebno 445.000 din, ili oko 5.566 evra.

Kada ovaj rezultat stavimo u kontekst čitave analize i pretpostavimo da se ukupan trošak analiziranih procedura smanji za 50%, dobijamo koliko se novih radnih mesta gubi na godišnjem nivou. Odnosno, uz potrebna ulaganja od 445.000 dinara za otvaranje jednog novog radnog mesta, u slučaju smanjenja ukupnih troškova procedura za 50% moglo bi se otvoriti 2.067 produktivnih novih radnih mesta.

Treba imati u vidu da su analizirane aktivnosti koje privredni subjekti obavljaju u svakodnevnom poslovanju i samim tim da predstavljaju konstantni trošak. Takođe, treba naglasiti da smo kao rezultat dobili minimalne troškove svih navedenih procedura, bez uključivanja troškova grešaka nadležnih institucija ili samih privrednih subjekata.

Prema Agenciji za privredne registre, u 2007. godini, bilo je ukupno 14.045 tehničkih grešaka pri obrađivanju zahteva za statusne promene. U taj broj ulaze sve statusne promene, a ne samo promena sedišta preduzeća, i ne uključuju greške privrednih subjekata vezane za pogrešno popunjavanje obrazaca i nekompletiranu dokumentaciju. Postoji i problem komunikacije sa filijalama i lokalnim samoupravama i taj problem se uglavnom svodi na vraćenu poštu (u 2007. godini 13.800 slučajeva bez preduzetnika). Zbog ovog problema Agencija za privredne registre je samo od januara do marta 2008. godine imala dodatni trošak od 300.000 dinara.

Još jedan od problema koji nije uključen u našu analizu je nestručno popunjavanje obrazaca. Ovaj problem se uglavnom javlja kod preduzetnika i malih preduzeća. Usled pokušaja smanjenja troškova, preduzeća sa malim brojem zaposlenih izbegavaju angažovanje stručnih lica i administrativne poslove obavlja ko stigne. Postoje slučajevi kada popunjavanje obrazaca za prijavu radnika umesto 30 minuta traje 7 – 8 sati. Ovaj problem nastaje usled zakonskih propusta (zakon o računovodstvu), gde nije regulisano da ovakve poslove moraju da obavljaju lica koja imaju licencu za rad.

Kao čest problem koji se javlja je i neusaglašenost evidencije Poreske uprave sa evidencijom privrednih subjekata (pri zahtevu za dobijanje Uverenja o plaćenom porezu). Ovaj problem se javlja uglavnom zbog propusta zaposlenih u Poreskim upravama prilikom obrade poreskih prijavi. Greške se ispravljaju ručno, upoređivanjem evidencije privrednih subjekata i evidencije Poreske uprave. Nakon toga sledi proces preknjižavanja koji može da traje nekoliko sati pa čak i nekoliko meseci. Za to vreme privredni subjekat ne može da dobije Uverenje što dalje povlači dodatne troškove u zavisnosti od toga za šta je Uverenje bilo potrebno. Npr, u slučaju da je u pitanju učestvovanje na tenderu, ovakvi propusti i greške mogu dovesti do ogromnih troškova za preduzeće.

Zaključak

Ova analiza je rađena sa ciljem rešavanja postojećih problema i unapređenja pravnog okvira, a sve radi omogućavanja ubrzanog razvoja, povećanja konkurentnosti i olakšavanja svakodnevnog poslovanja privrednih subjekata. Metodologijom koja se upotrebljava u većini razvijenih i velikom broju zemalja u razvoju pokušali smo da procenimo koliko opterećenje za privredu predstavljaju odabrane procedure.

Ustanovili smo da su tri izabrane procedure koje se javljaju u svakodnevnom poslovanju privrednih subjekata proizvele trošak od minimum 1,8 milijardi dinara u 2007. godini što je iznosilo 0,09% stvarnog BDP – a u istoj godini. Ako uzmemo u obzir da je sprovedenom akcijom „Iz Lavirinta“ identifikovano 245 procedura koje izazivaju nepotrebne troškove, iznos ukupnih troškova je mnogo veći, dostižući verovatno nekoliko procenata BDP – a. Iznos posmatranih troškova čini 3,44% od ukupno ostvarenog profita privrednih subjekata u 2007. godini izuzimajući bankarski sektor.

Ovi troškovi predstavljaju gubitak i za državu i to ne samo u smislu usporavanja razvoja privrede. Troškovi analiziranih procedura čine 19,24% od ukupno naplaćenog poreza na dobit preduzeća (izuzimajući bankarski sektor) u 2007. godini. Takođe, stavljajući u kontekst troškove sa subvencionisanjem preduzeća od strane države, došli smo do sledećeg rezultata:

- administrativni troškovi su veći za oko 23% od ukupno dodeljenih start – up kredita u 2007. godini
- smanjenje troškova za 50% omogućilo bi otvaranje oko 2067 novih radnih mesta

Kao jedan od osnovnih problema koji izazivaju navedene troškove identifikovali smo lošu informacionu razvijenost državnih institucija i njihovu nepovezanost u jedinstven sistem. U okviru jedne institucije ne postoji potrebna razmena podataka, tako da posao same institucije (npr. objedinjenost i dostupnost svih podataka o privrednom subjektu) obavljaju sami privredni subjekti. Čak i u slučajevima kada postoji infrastruktura, kao problem se javlja nedovoljna stručnost lica koja su zaposlena što dodatno produžava samu proceduru. Još jedan problem vezan za informacionu opremljenost je nedostatak mogućnosti da privredni subjekti elektronskim putem izvršavaju svoje administrativne obaveze, što bi smanjilo troškove u velikom iznosu.

Drugi problem je sam zakonski okvir koji bi trebalo menjati tako da bude u službi privrednih subjekata, rasta i razvoja njihovog poslovanja. Procedure razmotrene u ovoj analizi su nepotrebno komplikovane i zahtevne. Takođe, treba imati u vidu da dobar zakonski okvir predstavlja jedan od početnih uslova za veći priliv stranih investicija, što je osnova razvoja male otvorene privrede kao što je naša.

Bibliografija

Better Regulation Executive, (2005), "Measuring Administrative Costs: UK Standard Cost Model Manual", BRE, United Kingdom, <http://www.berr.gov.uk/files/file44503.pdf>, preuzeto 1. septembra 2008.

International working group on Administrative Burdens, (2004), "The Standard Cost Model: A framework for defining and quantifying administrative burdens for businesses", http://compliancecostsacc.openims.com/ufc/file/compliancecosts_sites/b8ad0ae1e4b84e7cb81705d1079c4153/pu/SCM_manual_print_version_09_2004.pdf, preuzeto 3.septembra 2008.

Branko Lj. Radulović, Andreja Marušić, Đorđe Vukotić, (2008), "Analiza efekata propisa – Priručnik", Savet za regulatornu reformu Republike Srbije

Business Regulation Forum, (2007), „Report of The Business Regulation Forum”, <http://www.forfas.ie/brf/index.html>

Republički zavod za statistiku, (2007), Saopštenje ZP12, <http://webrzs.statserb.sr.gov.yu/axd/dokumenti/saopstenja/ZP12/zp12092007.pdf>,

Narodna banka Srbije, (2008), „Saopštenje o ostvarenim rezultatima poslovanja privrednih društava i zadruga u Republici Srbiji – podaci iz finansijskih izveštaja za 2007. godinu”; http://www.nbs.rs/export/internet/latinica/65/statistika/2007/stat_2007_privredna_drustva.pdf

Department of Justice, Victoria, Australia, (2007), "Standard Cost Model Report: *Gambling Regulation Amendment Act 2007*", www.justice.vic.gov.au/wps/wcm/connect/DOJ+Internet/resources/file/.../SCM_Dec07_GamblingRegAmendAct07.DOC, preuzeto 5. septembra 2008.

The Regulatory Reform Group, (2007), "Action Plan Reduction Red Tape for Businesses The Netherlands 2007 – 2011", Ministries of Finance and Economic Affairs, the Netherlands, http://www.bertelsmann-stiftung.de/bst/en/media/xcms_bst_dms_23495_2.pdf,

www.regulatoryreform.com

www.administrative-burdens.com